

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано сутність психологічної готовності особистості до безперервної освіти, як самостійної системи, спрямованої на розширення професійних знань, задоволення власних професійних потреб та інтересів, на підвищення професійної майстерності. Передумовою готовності особистості до безперервної освіти виокремлено взаємодію внутрішніх характеристик особистості та зовнішніх впливів, що проявляється через різні форми самоосвіти. З'ясовано, що структуру психологічної готовності особистості до безперервної освіти утворюють особистісний (пов'язаний із психологічними характеристиками особистості як суб'єкта діяльності), когнітивний (пов'язаний із здійсненням навчальної діяльності загалом) та діяльнісний (пов'язаний із здійсненням власне самоосвітньої діяльності) компоненти. Обґрунтовано критерії готовності до самоосвітньої діяльності особистості: усвідомлення значущості самоосвіти, стійкість інтересу до певної сфери знань, самостійність у пошуку відповідей на актуальні питання, ініціативність в оволодінні знаннями та вміннями, наполегливість у подоланні перешкод на шляху оволодіння новим досвідом, емоційне задоволення від здійснення самостійної навчальної діяльності, результативність самоосвітніх актів. Зроблено висновок про те, що психологічна готовність особистості до самоосвітньої діяльності – стійке психологічне утворення, що інтегрує особистісні якості, здібності, мотивацію, знання, уміння, навички, необхідні для здійснення цієї діяльності, проявляється як налаштованість до самоосвіти і забезпечує її ефективність.

Ключові слова: безперервна освіта, психологічна готовність, професійна освіта, структура готовності, професійна діяльність, самоосвіта, професійна самореалізація.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлено тим, що в умовах формування інформаційного суспільства швидко змінюються звичні моделі освіти, роботи і самого життя; наступає «епоха знань» зі всіма виникаючими культурними, економічними і соціальними наслідками. Перехід до економіки і суспільств, «заснованих на знанні» (knowledge-based society), супроводжується процесом безперервної освіти – учення довжиною в життя (lifelong learning), який потребує всебічного аналізу, зокрема психологічного [1].

Включенність людини до системи професійної безперервної освіти передбачає постійне вдосконалення своїх знань, умінь і навичок, викликане прагненням бути конкурентоспроможним в існуючому професійному і соціальному середовищі.

Сучасне суспільство ставить перед системою освіти завдання підготовки спеціаліста, який володіє необхідними для професійної діяльності знаннями, вміннями, навичками й ефективно їх використовує на практиці; вміє передбачати зміни та гнучко реагувати на них, адаптуватися; критично мислить, вміє ідентифікувати наявні проблеми та визначати шляхи їх оптимального вирішення; вміє грамотно працювати з інформацією; є контактним і комунікабельним у різних соціальних групах, вміє працювати у колективі, команді; самостійно працює над власним розвитком, підвищенням свого культурного і освітнього рівнів; вміє самостійно набувати необхідних для професійної діяльності знань, вмінь і навичок.

Психологічна готовність до навчання в умовах професійної безперервної освіти – є перспективним напрямом сучасних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що ідея безперервної освіти стала пріоритетною у другій половині ХХ століття, однак, її витоки сягають ще V-IV ст. до н.е. Про потребу навчатися протягом життя зазначали Конфуцій, Сократ, Аристотель, Платон, Сенека. У своїх «Листах» Сенека писав, що навчаючи, ми вчимося самі [7].

Для розуміння сутності поняття готовності інтерес становлять дослідження вітчизняних і зарубіжних учених про свідомість, самосвідомість та самопізнання людини (М.Бердяєв, І.Кон, Г.Костюк, О.Леонтьєв, А. Спіркін, С.Роджерс та інші).

Психологічну готовність досліджують В. Дорохін, С.Равіков, В.Моляко, А.Проскура; мотиваційну – Е.Томас; морально-психологічну – Л.Кондрашова, С.Ніколенко, Г.Штельмах; професійну – Д.Мазоха; моральну – Є.Шевчук; професійно-педагогічну – С.Корищенко; і в цілому готовність – В.Бондар, А.Капська, І.Пастир, О.Ярошенко та інші.

Готовність як цілісне утворення розглядається в працях П.Атутова, А.Вайсбурга, Ю.Васильєва, А.Кочетова, як установка – в дослідженнях Д.Узнадзе, Ш.Надірашвілі, А.Прангішвілі.

Різноманітні аспекти навчання дорослої людини відображені й у дослідженнях українських вчених: С.Я. Батишева, Н.М.Дем'яненко, Т.М.Десятова, І.А.Зязюна, В.С.Ледньова, І.Л.Лікарчук, В.І. Лугового, Н.Г. Ничкало, С.О.Сисоевої, Г.Г.Філіпчука та ін. Аналіз цих досліджень свідчить про те, що освіта дорослих в Україні – перспективний напрям у системі безперервної освіти [3; 6].

Метою статті є вивчення сутнісних характеристик та чинників, що впливають на формування психологічної готовності особистості в умовах безперервної професійної освіти.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Глобалізація, зміна технологій, перехід до інформаційного суспільства інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки.

Безперервна освіта як один із основних глобальних викликів ХХІ століття виступає умовою всебічного розвитку особистості, засобом реалізації її здібностей, а також удосконалення раніше здобутих знань, умінь і навичок. Саме вона розв'язує комплекс завдань, спрямованих на задоволення інтересів громадян у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до ринку праці, соціальний захист, забезпечення потреб суспільства і держави у висококваліфікованих конкурентно-спроможних фахівцях [1].

Безперервна освіта супроводжує процес зростання освітнього (загального і професійного) потенціалу особистості протягом життя, який організаційно забезпечений системою державних та суспільних інститутів і відповідає потребам особистості й суспільства.

Одним із орієнтирів безперервної освіти є формування конкурентоспроможної, творчої особистості, яка здатна до саморозвитку, в першу чергу, шляхом самоосвіти. Самоосвітня діяльність дорослої людини залежить від досягнутого рівня освіти, ступеню оволодіння професією, професійної майстерності, прояву пізнавальних і професійних інтересів тощо.

Безперервна професійна освіта – відносно самостійна система, однією з функцій якої є формування готовності людини до активної освітньої діяльності за власним бажанням, спрямованої на розширення професійних знань, задоволення власних професійних потреб та інтересів, на підвищення професійної майстерності [9].

В процесі професійної підготовки студентів у ВНЗ належне місце потрібно приділяти формуванню психологічної готовності до навчання протягом усього життя. Це є запорукою постійної професійної самореалізації, зменшення ризику професійного вигорання та збільшення шансів залишатися конкурентоспроможним та перспективним фахівцем протягом всього трудового стажу.

У сучасній психології існують два основних підходи до визначення змісту та структури психологічної готовності до діяльності, зокрема, професійної: функціональний та особистісний. Особистісний підхід розглядає психологічну готовність як підготовленість до певної діяльності. З цих позицій готовність розуміється як стійке ієрархічне утворення особистості, яке включає в себе мотиваційний, когнітивний, операційний компоненти (К. М. Дурай-Новакова, М. І. Дяченко, Л. М. Карамушка, Л. А. Кандибович, О. Ф. Лазурський, Н. Д. Левітов, О. С. Прагнішвілі, О. В. Проскура, В. А. Сластенін, Д. М. Узнадзе та інші). Функціональний підхід розглядає психологічну готовність як певний стан психічних функцій, на основі якого здобувається оптимальний рівень досягнень діяльності (Ф. Ю. Генев, Є. П. Ільїн, А. Ц. Пуні, О. О. Ухтомський та інші) [5].

Поняття «готовність» до професійної діяльності вітчизняні дослідники С.Максименко і О.Пелех розглядають як цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, настанови [8].

Виділяють, психологічну готовність, яка визначається як особливий психічний стан, що забезпечує успішне виконання професійних завдань, прийняття самостійних рішень (Я.Л.Коломінський) [3]. М.І. Дьяченко, Л.А. Кандибович кваліфікують психологічну готовність як професійно важливе та складне особистісне утворення, яке включає в себе: позитивне ставлення до професії, достатньо стійкі мотиви діяльності; адекватні вимогам професійної діяльності риси характеру, здібності, прояви темпераменту; необхідні знання, уміння, навички; стійкі професійно важливі особливості сприймання, пам'яті, уваги, мислення, емоційно-вольових якостей і так далі. Як зазначає М.І.Дьяченко: «Два види готовності студента – професійна і психологічна – до праці знаходяться в єдності та взаємодіють у процесі його діяльності» [4; 6].

В умовах професійної підготовки студентів у ВНЗ відбувається актуалізація та пристосування можливостей особистості для успішних дій у конкретній спеціалізації. Тобто психологічна готовність – це внутрішня налаштованість на визначену поведінку при виконанні навчальних та трудових завдань, орієнтованість на активні та цілеспрямовані дії.

До психологічної готовності відносяться такі складові – стійкі: професійно значущі якості, здібності, характер, досвід, і динамічні: усвідомлення завдань, умов, в яких буде відбуватися її виконання, визначення шляхів досягнення і т.д. На психологічну готовність впливає не лише стійкі психічні особливості, якості людини, а й її конкретні умови, в яких здійснюється діяльність. До зовнішніх і внутрішніх умов, що обумовлюють психологічну готовність, слід віднести: зміст завдань, їх проблемність, новизну, творчий характер; середовище діяльності; особливості стимулювання дій і результатів; мотивацію, прагнення до досягнення того чи іншого результату; оцінку ймовірності його досягнення» самооцінка власної підготовленості; стан здоров'я і фізичне самопочуття; особистий досвід мобілізації сил на вирішення певних завдань; вміння контролювати і регулювати рівень свого стану готовності; уміння налаштовуватися, створювати оптимальні внутрішні умови для майбутньої діяльності (В.Г. Панок, В.В.Рибалка, Н.В.Чепелєва) [7].

У процесі аналізу наукових розробок проблеми психологічної готовності особистості до безперервної освіти було з'ясовано, що у психологічному утворенні задіяні такі аспекти психіки:

- *особистісний* – пов'язаний із психологічними характеристиками особистості як суб'єкта діяльності, передбачає наявність позитивного ставлення до професії, розуміння її вимог та своїх здібностей (рефлексія), усвідомлення значення вдосконалення у діяльності, пізнавального інтересу, почуття обов'язку та відповідальності, вміння ставити перед собою мету та докладати зусиль для її досягнення, планувати свою діяльність;

- *когнітивний* – пов'язаний із здійсненням навчальної діяльності загалом, уміщує розвинуті пізнавальні процеси особистості, її інтелектуальний розвиток, усвідомлення навчальної діяльності як напрямку самореалізації, уміння

працювати з джерелами інформації, загальноосвітні знання, спеціальні знання (у певній сфері) та уміння їх застосовувати на практиці;

- *діяльнісний* – пов'язаний із здійсненням власне самоосвітньої діяльності, передбачає розуміння людиною значущості самоосвіти, вміння проникати у сутність проблеми (професійної задачі), аналізувати можливі шляхи її вирішення, ставити задачі та їх вирішувати, обирати джерела пізнання, навички самостійної пізнавальної діяльності, планувати свою самоосвітню діяльність [2].

Зокрема, Ф. Х.Мацєєва розглядає готовність до професійної самоосвіти протягом життя як внутрішнє налаштування на професійну самоосвіту, глибокі знання відповідних дисциплін і теоретичних основ організації самоосвітньої діяльності, потребу у використанні цих знань при вирішенні різних професійних ситуацій, комплекс особистісних характеристик. С.В.Юдакова, досліджуючи готовність до педагогічної самоосвіти, виокремлює два аспекти даного утворення: психологічний (що відображає міру внутрішньої готовності особистості добровільно, систематично та вміло займатись професійною самоосвітою) та педагогічний (що відображає міру зовнішньої процесуально-діяльнісної форми прояву відповідних характеристик у комплексі та окремо). Готовність до самоосвіти як система включає такі компоненти – обізнаність, свідомість, дєвєсть, вправність, що є одночасно елементом більшої системи – освіченості [6]. Ю. Є. Калугін розглядає психологічний (розвиток психічних пізнавальних процесів, особистісних якостей, розуміння, якостей спілкування) та технічний (професійні знання, вміння, навички; знання та уміння працювати в інформаційному полі; організаційно-управлінські вміння) аспекти готовності до самоосвітньої діяльності [5].

Психологічна готовність особистості до здійснення навчально-виховного процесу, як професійно важлива якість особистості, є складним утворенням і включає в себе наступні компоненти:

- мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші достатньо стійкі професійні мотиви);

- орієнтаційний (знання і уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості);

- операційний (володіння способами та прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, уміннями, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.);

- вольовий (самоконтроль, уміння управляти діями з яких складається виконання трудових обов'язків);

- оціночний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідності процесу рішення професійних задач оптимальним трудовим прикладам);

- мобілізаційно-налаштувальний (оцінка труднощів, майбутніх дій, самомобілізація сил) [1].

Стан психологічної готовності – це «налаштування», актуалізація і пристосування можливостей особистості для успішних дій в даний момент. Готовність як психічний стан особистості – це її внутрішнє налаштування на відповідну поведінку при виконанні навчальних і виховних завдань. Виникнення і формування стану готовності («налаштування») визначається розумінням професійних завдань, усвідомленням відповідальності, бажанням досягати успіху і т.д. Її розгортання і функціонування в ході навчальної, а потім і трудової діяльності визначається як умовами і завданнями навчання, праці, так і властивостями особистості, її мотивацією і досвідом.

Серед функцій безперервної освіти виділяють: розвиваючу (задоволення духовних запитів особистості, потреб творчого зростання); компенсуючу (заповнення пробілів у базовій освіті); адаптивну (оперативна підготовка й перепідготовка в умовах мінливої виробничої й соціальної ситуації); інтегруючу в незнайомий культурний контекст, функцію ре соціалізації (повторної соціалізації) [3].

За результатами дослідження, в Європі 70% опитуваних людей виявили бажання продовжувати навчання з метою особистісного та професійного розвитку. При цьому 80% вважають, що освіта має покращити їх професійне життя, а 72% – особисте. Жінки прагнуть отримати загальні знання, чоловіки – професійної кваліфікації [1]. Натомість, в Україні вбачають доцільність безперервної освіти 52% опитуваних респондентів у віці від 25 до 45 років виявили свою готовність до навчання, мотивуючи свій вибір необхідністю поєднання навчання з бізнесом, підвищенням собівартості на ринку праці, розширенням своєї професійної компетенції та опануванням спеціалізованих комп'ютерних програм для найкращої продуктивності праці. На противагу, іншої частини респондентів, які отримали вищу освіту і були задоволені актуальним рівнем знань, серед основних причин, які визначають ставлення до безперервної освіти, були: недостатність фінансових можливостей для додаткового навчання, розмиті уявлення щодо ідеалу власної професійної позиції, сумніви щодо якості запропонованих освітніх послуг на ринку освітніх послуг, недостатність часових ресурсів.

Особливість післявузівської освіти полягає в тому, що навчання та самонавчання відбуваються паралельно із трудовою діяльністю, сімейними обов'язками і т.п. Цей специфічний взаємозв'язок безперервної освіти та її суміщення з іншими видами діяльності ставить питання про необхідність координації поточних процесів життєдіяльності, актуальних професійних та особистісних потреб розвитку.

Інакше кажучи, потоки завдань, які постають перед людиною у період дорослішання, жорстко перерозподілять її час, змушують пильно аналізувати власні ресурси, шукати ефективні засоби досягнення поставлених цілей. Підвищення кваліфікації, безперервна освіта – постійний процес, який супроводжує сьогодні спеціаліста будь-якого рівня протягом його професійної діяльності.

Критеріями готовності особистості до здійснення самоосвітньої діяльності доцільно вважати: усвідомлення значущості самоосвіти, стійкість інтересу до певної сфери знань, самостійність у пошуку відповідей на актуальні питання, ініціативність в оволодінні знаннями та вміннями, наполегливість у подоланні перешкод на шляху оволодіння новим досвідом, емоційне задоволення від здійснення самостійної навчальної діяльності, результативність самоосвітніх актів (що є передумовою подальшого розвитку самоосвітньої діяльності) [5].

Висновки. Проведений аналіз та узагальнення літератури дозволяє нам стверджувати, що усвідомлення освіти як процесу, який триває впродовж усього життя, є ознакою трансформації суспільної свідомості щодо ролі та значущості освіти у сучасному світі. Це вказує на необхідність формування готовності до безперервної освіти вже на початковому ступені навчання через прищеплення та розвиток певних особистісних якостей та цінностей, оскільки розвинена мотивація та сформованість певних особистісних якостей є домінантою неперервної освіти.

Психологічна готовність особистості до навчання в умовах безперервної освіти є складним утворенням і включає в себе наступні компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оціночний, мобілізаційно-налаштувальний.

Таким чином, ми вважаємо, за необхідність, в рамках кожної спеціалізації, запровадити тренінг-курс «Безперервна освіта», з метою самоусвідомлення власної професійної перспективи та розробки власного проєкту з професійної самореалізації протягом всього життя.

Перспективи подальшого дослідження полягають у розробці діагностичного інструментарію для вивчення психологічної готовності студентської молоді до самоосвітньої діяльності в умовах безперервної освіти. А також більш детальному вивченні міжнародного досвіду з питання безперервного навчання з метою запозичення та впровадження передових ідей у систему української освіти.

Список використаної літератури

1. Андросчук І. Безперервна освіта педагога [Електронний ресурс] / Ірина Андросчук // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. – 2010. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/Androsch.pdf.
2. Войтюк Д. К. Влияние рефлексии на формирование психологической готовности личности к профессиональной деятельности: дис. канд. психол. наук : 19.00.01. / Войтюк Дмитрий Константинович. – Новосибирск, 2004. – 224 с.
3. Іщенко Т. Д. Педагогічні умови організації фахового навчання в системі безперервної освіти агропромислового комплексу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 / Т.Д. Іщенко; Нац. аграр. ун-т. — К., 2000. — 21 с. — укр.

4. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А., Пономаренко В. А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. Психологический аспект. – Минск: Университетское, 1985. – 247 с.

5. Калугин Ю. Е. Готовность к профессиональному самообразованию студентов вуза / Ю. Е. Калугин, М. О. Зуйкова // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. – 2013. – № 4.

6. Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности в деятельности / Л. А. Кандыбович. – Мн. : Изд-во БГУ, 1996. – 175 с.

7. Кашуба О. М. Формування і розвиток системи реалізації безперервної освіти: дис. на здобуття наукового ступеня канд. економічних наук: 08.00.07/

Кашуба Ольга Михайлівна. – Львів, 2012. – 287 с.

8. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випусника педвузу до педагогічної діяльності) / С. Д. Максименко, О. М. Пелех // Рідна школа, 1994. – № 3-4. – С. 68-72.

9. Сігаєва Л. Неперервна освіта дорослих: соціальний аспект // Неперервна професійна освіта. – 2005. – № 1. – С. 40-45.

Транслітерація

1. Androschuk I. Bezpererвна osvIta pedagoga [Elektronniy resurs] / Irina Androschuk //Nova pedagogIchna dumka : naukovо-metodichniy zhurnal. – 2010.- №1.- Rezhim dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/

2. Voytyuk D. K. Vliyanie refleksii na formirovanie psihologicheskoy gotovnosti lichnosti k professionalnoy deyatel'nosti: dis. kand. psihol. nauk : 19.00.01: / Voytyuk Dmitriy Konstantinovich. – Novosibirsk, 2004. – 224 s.

3. Voytyuk D. K. Vliyanie refleksii na formirovanie psihologicheskoy gotovnosti lichnosti k professionalnoy deyatel'nosti: dis. kand. psihol. nauk : 19.00.01: / Voytyuk Dmitriy Konstantinovich. – Novosibirsk, 2004. – 224 s.

4. Dyachenko M. I., Kandyibovich L. A., Ponomarenko V. A. Gotovnost k deyatel'nosti v napryazhennyih situatsiyah. Psihologicheskii aspekt. – Minsk: Universitetskoe, 1985. – 247 s.

5. Kalugin Yu. E. Gotovnost k professionalnomu samoobrazovaniyu studentov vuza / Yu. E. Kalugin, M. O. Zuykova // Gumanitarnyye, sotsialno-ekonomicheskie i obschestvennyie nauki. – 2013. – № 4.

6. Kandibovich L. A. Psihologicheskie problemy gotovnosti v deyatel'nosti / L. A. Kandibovich. – Mн. : Izd-vo BGU, 1996. – 175 s.

7. Kashuba O. M. Formuvannya I rozvitok sistemi reallzatsIYi bezperervnoYi osvIti: dis. na zdobuttya naukovogo stupenya kand. ekonomIchnih nauk: 08.00.07/

Kashuba Olga MihayIivna. – Lviv, 2012. – 287 s.

8. Maksimenko S. D. FahIvtsya potrIbno modelyuvati (NaukovI osnovi gotovnostI vipusnika pедvuzу do pedagogIchnoYi dIyal'nostI) / S. D. Maksimenko, O. M. Peleh // RIdna shkola, 1994. – № 3-4. – S. 68-72.

9. Cigaeva L. Neperervna osvIta doroslih: sotsIalnyi aspekt // Neperervna profesIyna osvita. – 2005. – № 1. – S. 40-45.

Иванеко Ю.В.

Психологическая готовность личности к обучению в условиях непрерывного образования

В статье проанализированы сущность психологической готовности личности к непрерывному образованию, как самостоятельной системы, направленной на расширение профессиональных знаний, удовлетворения собственных профессиональных потребностей и интересов, на повышение профессионального мастерства. Предпосылкой готовности личности к непрерывному образованию выделены взаимодействие внутренних характеристик личности и внешних влияний, что проявляется через различные формы самообразования. Выяснено, что структуру психологической готовности личности к непрерывному образованию образуют личностный (связан с психологическими характеристиками личности как субъекта деятельности), когнитивный (связан с осуществлением учебной деятельности в целом) и деятельностный (связан с осуществлением собственно самообразовательной деятельности) компоненты. Обоснованы критерии готовности к самообразовательной деятельности студенческой молодежи: осознание значимости самообразования, устойчивость интереса к определенной сфере знаний, самостоятельность в поиске ответов на актуальные вопросы, инициативность в овладении знаниями и умениями, настойчивость в преодолении препятствий на пути к овладению новым опытом, эмоциональное удовлетворение от осуществления самостоятельной учебной деятельности, результативность самоосвітніх актов. Сделан вывод о том, что психологическая готовность личности к самообразовательной деятельности – устойчивое психологическое образование, которое интегрирует личностные качества, способности, мотивацию, знания, умения, навыки, необходимые для осуществления этой деятельности, проявляется как готовность к самообразованию и обеспечивает ее эффективность.

Ключевые слова: непрерывное образование, психологическая готовность, профессиональное образование, структура готовности, профессиональная деятельность, самообразование, профессиональная самореализация.

Ivaneko J.V.

Psychological readiness of the individual to learning in the context of lifelong education

The article analyzes the essence of the psychological readiness of the individual to continuing education as an independent system to enhance professional knowledge and meet their own professional needs and interests, improvement of professional skill. A prerequisite for the readiness of the individual to continuing education highlighted the interaction between internal personality characteristics and external

influences, as manifested through various forms of self-education. It is found that the structure of psychological readiness of the individual to continuing education form a personal (associated with the psychological characteristics of the individual as a subject of activity), cognitive (related to the implementation of training activities in General) and activity (associated with the actual implementation of self-educational activities) components. Criteria of readiness for self-educational activity of students: awareness of the importance of self-education, the sustainability of interest in a particular field of knowledge, autonomy in the search for answers to questions, proactive in acquiring knowledge and skills, persistence in overcoming obstacles on the path to mastering new experiences, emotional satisfaction from the implementation of independent learning activities, the performance of smooth acts. It is concluded that the psychological readiness of the individual to self-educational activities, stable psychological education, which integrates the personal qualities, abilities, motivation, knowledge, and skills necessary to implement this activity manifests itself as willingness for self-education and ensures its effectiveness.

Key words: *continuing education, psychological readiness, professional education, structure readiness, professional activity, self-education, professional self-realization.*

Іваненко Юлія Валеріївна – кандидат психологічних наук, асистент кафедри загальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

УДК 159.92

Каширіна Є.В., Панов М.С.

ЗАСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ)

В статті розкрито засоби профілактики та подолання негативних наслідків професійної дезадаптації (на прикладі працівників соціономічного профілю). Показано, що професійна діяльність працівників соціономічного профілю визнається як одна з найбільш емоційно напружених. Це пов'язано з великою кількістю непередбачуваних і неконтрольованих комунікативних ситуацій, із нерегламентованим режимом роботи, з високою мірою особистої відповідальності, з неможливістю отримати однозначні підтвердження ефективності своєї діяльності тощо. Профілактика та мінімізація професійної дезадаптації працівників соціономічного профілю потребує системного підходу на різних етапах діяльності. Наголошується, що саме психологічні служби мають бути провідниками на шляху до усвідомлення необхідності психологічної допомоги таким працівникам та її прийняття.